

สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่มีส่วนขาดแห่งทุน

รัฐกฤต เฉลยวาเรศ
นักวิชาการสถิติชำนาญการ

สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่รวบรวมข้อมูลทางการเงินจากระบบสารสนเทศทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ที่มีสถานะดำเนินธุรกิจ หยุดดำเนินธุรกิจ และไม่ดำเนินธุรกิจ ซึ่งผู้สอบบัญชีได้แสดงความเห็นต่อการเงินเรียบร้อยแล้ว โดยประมวลผลข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2567 มีจำนวนทั้งสิ้น 9,107 แห่ง เป็นสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่มีส่วนขาดแห่งทุน (ทุนของสหกรณ์ติดลบ) 778 แห่ง หรือร้อยละ 8.54 ของจำนวนสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรทั้งสิ้น

ประเภทสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร	จำนวนสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร (แห่ง)			จำนวนเงินทุนของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร (บาท)		
	ที่รวบรวมทั้งสิ้น	ที่มีส่วนขาดแห่งทุน	ร้อยละ	ทุนของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรทั้งสิ้น	ทุนของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่เป็นส่วนขาดแห่งทุน	ร้อยละ
สหกรณ์การเกษตร	2,802	463	16.52	296,697,341,043.08	(10,045,708,099.24)	(3.39)
สหกรณ์ประมง	55	13	23.64	1,288,544,541.13	(328,533,385.77)	(25.50)
สหกรณ์นิคม	78	12	15.38	11,856,817,170.17	(463,245,256.60)	(3.91)
สหกรณ์ร้านค้า	95	1	1.05	2,432,070,975.54	(61,607.01)	(0.00)
สหกรณ์บริการ	795	66	8.30	29,063,563,703.83	(347,675,376.43)	(1.20)
สหกรณ์ออมทรัพย์	1,354	10	0.74	3,433,237,778,297.78	(385,406,741.39)	(0.01)
สหกรณ์เครดิตยูเนียน	550	32	5.82	68,370,140,664.08	(12,942,517,809.50)	(18.93)
รวม	5,729	597	10.42	3,842,946,256,395.61	(24,513,148,275.94)	(0.64)
กลุ่มเกษตรกร	3,284	156	4.75	5,119,680,654.01	(294,133,363.69)	(5.75)
ชุมนุมสหกรณ์	94	25	26.60	203,175,344,083.50	(1,659,022,129.68)	(0.82)
รวมทั้งสิ้น	9,107	778	8.54	4,051,241,281,133.12	(26,466,303,769.31)	(0.65)

หากพิจารณาจำนวนสหกรณ์และกลุ่มสหกรณ์ พบว่า ชุมนุมสหกรณ์มีสัดส่วนของส่วนขาดแห่งทุนมากที่สุด ร้อยละ 26.60 ของจำนวนชุมนุมสหกรณ์ทั้งสิ้น รองลงมาเป็นสหกรณ์ประมง ร้อยละ 23.64 ของจำนวนสหกรณ์ประมงทั้งสิ้น สหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 16.52 ของจำนวนสหกรณ์การเกษตรทั้งสิ้น สหกรณ์นิคม ร้อยละ 15.38 ของจำนวนสหกรณ์นิคมทั้งสิ้น และน้อยที่สุดเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ ร้อยละ 0.74 ของจำนวนสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งสิ้น หากพิจารณาเป็นจำนวนเงิน พบว่า สหกรณ์ประมงมีส่วนขาดแห่งทุนมากที่สุด ร้อยละ 25.50 ของทุนสหกรณ์ประมงทั้งสิ้น รองลงมาเป็นสหกรณ์เครดิตยูเนียน ร้อยละ 18.93 ของทุนสหกรณ์เครดิตยูเนียนทั้งสิ้น ถึงแม้ว่าในภาพรวมมีส่วนขาดแห่งทุน ร้อยละ 0.65 ของทุนสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรทั้งสิ้น ซึ่งมีมูลค่า 2.65 หมื่นล้านบาท แต่ก็มิพผลกระทบต่อสมาชิกของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรเมื่อพิจารณานิยามของสหกรณ์จากหนังสือราชบัณฑิตยสถานที่ รล 0004/800 ลงวันที่ 21 มีนาคม 2550

“สหกรณ์ น.องค์การทางเศรษฐกิจและสังคมที่สมาชิกร่วมกันจัดตั้งขึ้น ด้วยการลงหุ้นร่วมกันจัดการร่วมกันในการผลิต การจำหน่ายสินค้า หรือบริการตามความต้องการหรือผลประโยชน์อย่างเดียวกันของบรรดาสมาชิก สมาชิกแต่ละคนมีสิทธิ์ออกเสียงได้หนึ่งเสียงในการบริหารสหกรณ์ โดยไม่ขึ้นกับจำนวนหุ้นที่ถืออยู่ เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์โคนม, (กฎ) คณะบุคคลซึ่งร่วมกันดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และได้จดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์” จากข้อความที่ว่า “คณะบุคคลซึ่งร่วมกันดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน” เมื่อมีส่วนขาดแห่งทุนการช่วยเหลือระหว่างสมาชิกด้วยกัน อาจเป็นไปได้ยาก

สำหรับสหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกรใดที่มีส่วนขาดแห่งทุน ผู้บริหารของสหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกรนั้น ๆ ต้องหาแนวทางแก้ไขอย่างเร่งด่วน มิฉะนั้นอาจประสบกับสถานการณ์ที่ต้องเลิกกิจการ ปัญหาใดเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานมีส่วนขาดแห่งทุนที่ต้องแก้ไขเร่งด่วนควรรีบแก้ไข โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ประสบภาวะขาดทุนสะสมเกินทุนของสหกรณ์ ซึ่งเป็นภาวะการดำเนินงานของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรประสบผลขาดทุนต่อเนื่องทุกปี จนทำให้ในภาพรวมแล้วมีการขาดทุนสะสมรวมมากกว่าทุนของสหกรณ์

สาเหตุที่ทำให้เกิดส่วนขาดแห่งทุน อาจมาจาก

- ขาดทุนจากการดำเนินงาน ติดต่อกันหลาย ๆ ปี เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายสูงกว่ารายได้
- การบริหารเงินทุนไม่ดี ทำให้มีหนี้สินสูงมากเกินกว่าที่สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรจะแบกรับไหว
- ปัจจัยภายนอก เช่น ภาวะเศรษฐกิจที่ไม่ดีทำให้รายได้ลดลงในขณะที่มีต้นทุนคงที่สูง การปรับตัวไม่ทันต่อเทคโนโลยี หรือพฤติกรรมของสมาชิกที่เปลี่ยนแปลงไป

สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่กำลังเข้าขั้นวิกฤต เมื่อประสบกับการขาดทุนสะสมเกินทุนของสหกรณ์มากเกินไป หากไม่หาสาเหตุการขาดทุน หรือไม่ปรับปรุงแผนการดำเนินงาน อาจทำให้สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรเลิกกิจการ เนื่องจากการบริหารกิจการเป็นแบบขาดทุนมาตลอดเป็นระยะเวลาหลายปีแบบไม่มีการวางแผนรองรับส่งผลให้ฟื้นตัวได้ยาก แนวทางในการแก้ไขเมื่อมีส่วนขาดแห่งทุน อาจเพิ่มทุนดำเนินงาน ลดรายจ่าย ตัดสิ่งที่ไม่จำเป็นต่อการดำเนินงานออก หาทางเพิ่มรายได้ ปรับปรุงแผนการดำเนินงาน เป็นต้น

ที่มา : กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กลุ่มวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน